

Neviditelný střihač Fredy

Juraj Ondruš

Bakalářská práce
2016

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ateliér Audiovize

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Juraj Ondruš**
Osobní číslo: **K13268**
Studijní program: **B8209 Teorie a praxe audiovizuální tvorby**
Studijní obor: **Audiovizuální tvorba – Stříhová skladba**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **1. Teoretická část:**
Neviditelný stříhač Fredy a analýza jeho stříhových postupů
2. Praktická část:
Audiovizuální dílo nebo tematický soubor audiovizuálních děl, délka minimálně 10 min., stříhová skladba

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část:

Rozsah práce: minimálně 15 normostran textu bez započítání obsahu, rejstříku a obrazových příloh. Formální podoba: 1 ks v pevné vazbě s popisem na hřbetu i horní desce spolu s CD-R. Dále 2 ks práce, které mohou být v kroužkové vazbě. Práci je třeba rovněž odeslat do knihovny UTB Zlín v elektronické podobě ve formátu pdf. a nahrát do příslušné složky na NAS-FMK.

Pokyny k vypracování: prostudujte a analyzujte dostupné materiály z profesního hlediska a formulujte závěry a získané vědomosti.

2. Praktická část: Výstupní dílo:

a) 2 ks DVD ve formátu DVD-video (PAL) s graficky upraveným bookletem.

b) Písemná explikace z pohledu dané specializace. Minimální rozsah: 2x normostrany.

c) V případě, že je dílo autorským počinem nebo není součástí praktické části SZZ studenta produkce, je nutné dodržet dále zásady: a – h (dle zadání praktické části práce)

na oboru Produkce). Tyto data odevzdává za projekt vždy jeden člověk nutná konzultace s vedením AAV.

Všechny odevzdávané materiály musí splňovat vnitřní technické normy AAV pro odevzdávání prací a musí být řádně popsány (jméno, název, logo fakulty, formát, rozlišení). Součástí závěrečné práce je vytištěný a podepsaný formulář "Údaje o bakalářské práci studenta".

V samotné složce na AAV-NAS, označené "Podklady pro katalog FMK UTB ve Zlíně" odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní e-mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/umělecké dílo**

Seznam odborné literatury:

VALLOVIČOVÁ, Simona. Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca.

Bratislava: Vlastným nákladom, 2012- 80s., nestr.

MACEK, Václav a Jelena PAŠTÉKOVÁ. Dejiny slovenskej kinematografie. Martin: Osveta, 1997. ISBN 80-217-0400-4.

VALUŠIAK, Josef. Základy strihovej skladby. 3., rozš. vyd. V Praze: FAMU, 2005, 143 s. ISBN 80-7331-039-2.

Vedoucí teoretické části:

prof. Ludovít Labík, ArtD.

Ateliér Audiovize

Vedoucí praktické části:

MgA. Jan Peme

Ateliér Audiovize

Datum zadání bakalářské práce:

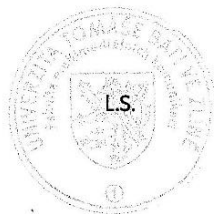
1. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

10. května 2016

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

MgA. Pavel Hruša
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 1.12.2015

JURAJ OMRŤ
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalárska práca sa zaoberá profesionálnym a osobným životom neznámeho strihača Alfréda Benčiča a jeho filmom Otec ma zderie tak či tak, ktorý poukazuje na strihové postupy a čistoty. Taktiež táto práca rozoberá všeobecnú strihačskú neviditeľnosť vo viacerých významoch a špeciálnu Benčičovú skromnosť. Snaží sa zviditeľniť neviditeľné.

Kľúčové slová: film, strih, čistota, neviditeľnosť, skromnosť

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the professional and personal life of an otherwise not much known editor Alfred Bencic and one of his movies "Otec ma zderie tak ci tak", which hints at various editing methods. This thesis also deals with the notion of the invisibility of the editor in multiple respects and with Bencic's humility in particular.

Key words: movies, editing, clarity of style, invisibility, humility

Rád by som poďakoval najmä 4 ľuďom, ktorí mi s bakalárskou prácou veľmi pomohli a to sú: moj brat Šimon, ktorý mi udáva cestu, po ktorej kráčam a takisto mi navrhol tohto úžasného strihača, pani Katarína Ďurdiaková, ktorá mi poskytla rozhovor o Fredkovi a umožnila dozvedieť sa o ňom viac, Libor Nemeškal, ktorý už od začiatku písania bol pri mne, aj keď časom odišiel do Ameriky a v neposlednom rade pánovi Ľudovítovi Labíkovi, ktorý ochotne konzultoval každú jednu moju myšlienku. Vďaka vám všetkým!

Prehlasujem, že odovzdaná verzia bakalárskej práce a verzia elektronická nahraná do IS/STAG sú totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
1 BENČIČOV OSOBNÝ ŽIVOT	11
1.1 RODINA	13
1.2 VIANOCE.....	14
1.3 POSLEDNÉ MINÚTY MALÉHO VELIKÁNA	16
2 ALFRÉDOVO VEEDIELO	18
2.1 HELIGÓN AKO SYMBOL ČISTOTY.....	19
2.2 FREDYHO PRÍNOS MA FASCINUJE TAK ČI TAK	24
2.3 INTUÍTIVNE VYSTAVENIE PRÍBEHU PODĽA SNYDERA	26
3 STRIHAČ PLNÝ VNÚTORNÉHO ŽIVOTA	32
3.1 PREDVÍDAŤ ZNAMENÁ VIDIEŤ NEVIDITEĽNÉ	34
ZÁVER	36
CELOŽIVOTNÝ VÝKON=FILMOGRAFIA.....	37
HRANÁ TVORBA	37
DOKUMENTÁRNA TVORBA	38
ANIMOVANÁ TVORBA	38
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	39
ZOZNAM OBRÁZKOV	40
ZOZNAM TABULIEK	41
ZOZNAM PRÍLOH	42

ÚVOD

V dobe, kedy sa na Slovensku začal rozbiehať film, nebolo na verejnosti o strihačoch ani slychu. Známi boli najmä režiséri a herci. Až postupom času prišli na rad aj strihači, i keď svoju slávu si pravdepodobne nezažili, keďže boli zväčša utiahnutí vo svojich strižniach. Jeden z týchto utiahnutých strihačov sa volá Alfréd Benčíč (ďalej aj ako „Alfréd“, „Fredy“, alebo „Benčíč“). Bakalárska práca je venovaná jemu a jeho filmu *Otec ma zderie tak či tak* (1980, r.: Otakar Krivánek) najmä vďaka tomu, že aj napriek nenápadnosti a ťažkej dobe normalizácie, bol medzi niektorými režisérmi obľúbený, mal pochopenie pre druhých a aj pre svoju vlastnú rodinu. A to sa patrí zviditeľniť.

Dostupných zdrojov k tvorbe a osobnosti Alfréda Benčíča nie je veľmi veľa. Ak zadáme do internetových prehľadávačov jeho meno, nenájdeme tam takmer žiadne informácie, iba na akých filmoch sa Benčíč podieľal, s kým spolupracoval, ale jeho tvár nikde nevidíme. V Slovenskom filmovom ústave sa nachádza len jeho úmrtný list, nekompletný zoznam filmov, ktoré za svoj život postrihal a rozhovor z časopisu *Kamarát* č. 9/1983 pod názvom *Tri alebo desaťkrát... je jedinou autentickou výpoveďou Alfréda Benčíča, ktorá sa dochovala*.¹

Dizertačná práca *Významné osobnosti strihovej skladby*, ktorej autorkou je absolventka z Ateliéru Strihovej skladby na VŠMU v Bratislave Simona Vallovičová, je inšpiráciou, ale aj jeden zo zdrojov tejto bakalárskej práce. A to najmä vďaka dvom aspektom. Simona Vallovičová často spomína Alfréda Benčíča, jeho mladosť, rodinu a spoluprácu s režisérmi. Druhý aspekt sa týka metódy oral history. Je to metóda, ktorá čerpá zo „živých zdrojov“, z výpovedí ľudí, ktorí „veľké dejiny“ vnímali pohľadom svojich vlastných „malých dejín“. Orálna história je založená na ústnej reprodukcii konkrétneho historického obdobia a udalosti, pričom dôraz nie je kladený na faktografickú presnosť, ale na osobné prežívanie, osobné spomienky rozprávača.² Názov práce

¹ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

² VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

Neviditeľný strihač Fredy sa odkrýva aj z pohľadu Benčičovej netere, Kataríny Ďurdiakovej. V prílohe sa nachádzajú jej výpovede, ktoré slúžia taktiež ako jeden zo zdrojov.

1 BENČIČOV OSOBNÝ ŽIVOT

Alfréd Benčič prezývaný aj Fredy alebo Fredko sa narodil 6. októbra 1930 v Bratislave. *Pochádzal z nemecko-maďarskej rodiny a bol jedináčik. Predkovia z otcovej strany pochádzali z Fiume, terajšej Rijeky, o čom svedčí aj koncovka ich priezviska -ič. Jeho matka mala nemecko-rakúsky pôvod a v rodine sa hovorilo po maďarsky aj po nemecky, ako bolo kedysi v Prešporoku zvykom.*³

Benčič bol veľmi trezlivý a skromný. Preto si ho aj veľa režisérov vybralo. Vedel s nimi komunikovať a bol empatický. Nebavili sa v strižniach spolu len o danom filme, ale preberali sa aktuálne témy, každodenné problémy a životné udalosti. Jeho rodičia mu boli veľkým príkladom a túto skromnosť nabral najmä od nich ako aj pani Ďurdiaková hovorí: *„On mal skvelých rodičov a myslím si, že to dostal od nich aj do vienka, akože teda v génoch to mal. No ale on bol skutočne jeden úctivý, skromný, fantastický človek a veľmi múdry človek bol.*“⁴

Rodičia Alfréda Benčiča vlastnili malý obchod spojený s dielňou na obťahovanie gombíkov, plisovanie látok, predtláčanie vzorov na vyšívanie a výrobu vyšíviek. Obidvaja rodičia mali výtvarné nadanie, matka kreslila vzory na vyšívanie, otec sa vo voľnom čase venoval maľovaniu a drobnokresbe. Benčič na rozdiel od svojho otca narábal so štetcom a perom s veľkým rozmachom.

Benčičovou obrovskou vášňou bolo maľovanie a fotografovanie. Potvrďuje to pani Ďurdiaková: *„On bol aj veľký fotograf, on strašne veľa fotil, bolo to jeho veľké hobby a za mladí aj maľoval.*“⁵. Maľoval aj vďaka akademickému maliarovi, ktorého stretol na strednej škole, gymnáziu na Grösslingovej ulici v Bratislave. Volal sa Ferdinand Hložník, brat sochára Vincenta Hložníka. Tu aj zmaturoval v roku 1951. Hlásil sa na vysokú školu, Akadémiu výtvarných umení do Prahy, kde poslal svoje práce, no nakoniec ho nevzali pre jeho buržoázy pôvod. Veľmi ho to sklamlalo, tak začal rozmýšľať nad prácou v bani. Avšak to mu nakoniec nevyšlo kvôli dlhému rozhodovaniu. V tom čase bola povinná

³ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.*

⁴ Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954, (Bratislava, 4.12.2015)

⁵ Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954, (Bratislava, 4.12.2015)

dvojiročná účasť vo vojne a to mu jeho predstavy zrušilo. K tomu sa dá povedať jediné, vďaka Bohu, že mu osud nadelil takúto cestu. Inak by slovenský film nemal jedného z prvých slovenských významných strihačov, nevznikla by Benčičova čistota, empatia a porozumenie. Odohrávali by sa tieto vlastnosti v inom umeleckom odvetví. Napriek tomu všetkému začal pracovať po dvojiročnej odluke v Krátkom filme na Mostovej ako asistent kamery. Všimol si ho režisér Karol Skřípský, ktorý v tom čase nakrúcal film *Kvety Tatier* (r. 1953-54). Chcel mať z Benčiča kameramana, keďže videl aj jeho fotky a zmysel pre kompozíciu, ale Alfréd sa rozhodol pre strih.

Obr.1 Katarína Ďurdiaková na svadbe za mlada(fotografované Benčičom)

Obr.2 Fredyho kresba

1.1 RODINA

Alfréd Benčíč sa dožil 66-tich rokov. Za ten čas mal 2 manželky. Prvá sa volá Mária Weissová, za slobodna Kovalová. Mária študovala ruštinu a slovenčinu. Chodili spolu už počas štúdia a po šiestich rokoch, 30. januára roku 1954, sa vzali v Zrkadlovej sieni v Bratislave. Bolo to 4 roky po tom, čo Benčíč zmaturoval. Rok na to sa im narodila už spomínaná dcéra Katarína, ku ktorej mal Alfréd veľmi blízko aj po rozchode. Stretával sa s ňou a chodieval ju navštevovať k Máriiným rodičom. Dovtedy spolu bývali na Fučíkovej ulici v Bratislave. Jeho druhá žena, Terezka, ktorá bola od neho staršia približne o 10 rokov, bola sekretárkou v Katolíckych novinách. Bývali spolu na ulici 29. augusta taktiež v Bratislave, kde ich chodievala navštevovať pani Ďurdiaková: *“Ja som ich pravidelne navštevovala s tetou a mali sme veľmi dobrý vzťah”*⁶. S Terezkou mali v obľube chodiť do prírody, obľúbili si rôzne destinácie ako Tatry, dediny Láb a Marianku na Záhorí, kde pani Ďurdiakovej rodičia mali chatu. *Moji rodičia tam postavili... , to som bola ešte také malé dievčatko, postavili tam chatu, mali sme tam veľkú záhradu a Fredko každý víkend s Terezkou... Veľmi radi chodili do prírody a veľmi radi chodili za nami, dlhé roky tam chodili. Potom už Fredko dosť ochorel, mal 66 rokov, keď zomrel a mal problémy zdravotné, veľké, takže už potom aj šoférovať prestal a to už bol do Marianky problém, lebo sme to mali nad Mariankou v kopcoch, ale strašne rád tam chodil, buď v sobotu alebo nedeľu na výlety za nami a tam sme trávili spolu...*⁷

Obr. 3 Mária a Alfréd za mlada

Obr. 4 Svadba Fredka a Márie

⁶ Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954 , (Bratislava, 4.12.2015)

⁷ Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954 , (Bratislava, 4.12.2015)

1.2 VIANOCE

Benčíčova empatia k rodine a k rodinným príslušníkom sa prejavila najmä v období Vianoc. Tak ako sa snažil vždy o precíznu strihovú prácu, takisto túto schopnosť prenášal do rodinnej pohody. Nepotreboval počuť žiadnu pochvalu, robil to najmä kvôli tomu, aby boli šťastní tí druhí. Taktiež tam bola cítiť určitá empatia a skromnosť. V jeho rodine vidno, že sa Benčíčova dobrota prejavila aj na iných členoch rodiny. *Najkúzelnejšie spomienky boli na Vianoce, hlavne, keď sme boli ešte takí mladší. Aj potom akože, keď už som mala dieťa, syna a buď keď prišli oni k nám alebo my k nim a už to bolo pod stromčekom, tak to bolo prekrásne zabalené darčeky. Špeciálne zabalené, mašle na tom, ozdoby, proste bol to problém, kým to človek vybalil, tak sa nevedel dočkať čo tam je za darček. A vždy to boli nejaké zvláštne darčeky, čo sme teda vôbec nepredpokladali. Nie také, že toto jej aha dobre, ale vždy niečo vymyslel. On občas chodil aj do zahraničia a odtiaľ niečo doniesol, nejaké darčeky. Tak to boli teda veľmi krásne spomienky, on nesmierne miloval Vianoce.*⁸

Táto nedocenená osoba nezabúdala ani na svojich kolegov a rodinných známych, aj keď odcestoval do zahraničia. Vždy sa snažil niekoho len tak obdarovať napríklad, keď sa vracal z Nemeckej spolkovej republiky (obr.5). Ľudovík Labík, istý čas jeho asistent strihu, o Alfrédovi potvrdzuje jeho radosť nezištne obdarovať niekoho druhého: „*Vrátil sa odtiaľ a všetkým doniesol nejakú drobnosť, mne doniesol cvikacie nožnice na nechty.*“⁹ V Nemecku dostal ponuku podieľať sa na strihovej skladbe filmu *Zabudnite na Mozarta* od režiséra Miloslava Luthera, ktorý vďaka rozprávke *Kráľ Drozdia brada patriaca do koprodukčnej série rozprávok* a aj vďaka *televíznej sérii Lekár umierajúceho času*¹⁰ získal angažmá na koprodukčnom snímku zo Západu.

⁸ Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954, (Bratislava, 4.12.2015)

⁹ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

¹⁰ Magazín víkend 15, č. 29, s. 27

Obr.5 Vianočné figuríny z Mníchova – dar pre neter z Nemecka

1.3 POSLEDNÉ MINÚTY MALÉHO VELIKÁNA

Alfréd Benčíč bol veľký introvert, no vnútorne veľký strihač, jeden z prvých na Slovensku, no napriek tomu ho zmožila Alzheimerova choroba. Zdravotné problémy mu spôsobili aj práca v strižni, v ktorej ostával niekedy až do noci ako to bežne strihači robia. Ovzdušie, ktoré bolo v strihových miestnostiach, mu nerobilo dobre. Pracoval až dovtedy, kým mohol. V šesťdesiatich rokoch svojho veku odišiel do dôchodku, aj keď mu viacerí režiséri ponúkali prácu.

Katarína Ďurdiaková sa taktiež vyjadruje k Benčíčovej chorobe a smrti: „*Bohužiaľ Fredko ochorel na veľmi ťažkú chorobu Alzheimerova, ale konečný verdikt od lekárov bol taký, že zomrel na rakovinu ladvín. Zobrali ho do nemocnice, nechali ho na tom lehátku nezakrytého 1. januára po Silvestri a Fredko strašne prechladol ešte mu to pridalo a nakoniec zomrel v nemocnici na tieto ladviny.*”¹¹

V čase, keď sa mu naskytla už často spomínaná choroba, ktorú si uvedomoval najmä zo začiatku a veľmi ťažko ju niesol, sa Fredy uzavrel do seba. Nevedel si spomenúť ani na mená svojich najbližších. Stal sa úplne iným človekom. Už ani k svojej dcére nebol tak zdvorilý, nevysvetľoval jej každý detail, čo videl, keď spolu boli na výlete. Hľadal všade svoju druhú manželku Terezku. Celá jeho rodina sa bála, že ho čoskoro stratia. Nerozumeli tomu, prečo práve takýto človek, strýko, manžel, plný lásky a pokory musí dostať tak závažnú chorobu a napokon zomrieť na rakovinu.

¹¹ Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954, (Bratislava, 4.12.2015)

Alfréd Benčíč zomrel v roku 1997, 13. januára a je pochovaný v Slávičom údolí v Bratislave.

Prestrihnutý život

Trinásteho januára zomrel vo veku 66 rokov jeden z najvýznamnejších strihačov v dejinách slovenskej kinematografie Alfréd Benčíč (nar. 6. 10. 1930), ktorý pracoval na Kolibe od roku 1954. S jeho menom sa stretneme pri viac ako 260 krátkych filmoch a od roku 1958 (Dáždnik sv. Petra) aj pri takmer 70 celovečerných filmoch pre kiná. Bol "dvorným" strihačom režiséra Dušana Hanáka (322, Obrazy starého sveta, Ružové sny, Ja milujem, ty miluješ, Tichá radosť), ale aj ďalších významných slovenských režisérov – Ela Havettu (Slávnosť v botanickej záhrade, Lalie poľné), Juraja Jakubiska (Postav dom, zasaď strom), Dušana Trančíka (Vítaz, Iná láska). Naposledy strihal film Miloslava Luthera Chodník cez Dunaj. Posledná rozlúčka so zosnulým bude v utorok 21. januára o 13. h v bratislavskom krematóriu. (švr)

Obr.č.6 Oznámenie o úmrtí

2 ALFRÉDOVO VEĎDIELO

Skromný strihač Alfréd za svoj život postrihal neskutočné množstvo filmov, približne s tridsiatimi režisérmi, medzi ktorých patrili napríklad Jozef Zachar, Karol Skřipský, Dušan Hanák, Elo Havetta, Ľudovít Filan, Otakar Krivánek, Dušan Trančík, Miloslav Luther, Viktor Kubal. *Myslím si, že aj preto mohol s toľkými režisérmi spolupracovať, lebo bol s každým v dobrom vzťahu. Mne sa nestalo, ani pri filmoch, ktoré vznikali naozaj v zložitých podmienkach, aby sme mali čo i len jeden vzájomný konflikt.*¹²

*Podľa nekrológu v bratislavskom Večerníku, ktorý je podpísaný skratkou (švr) pravdepodobne Štefan Vraštiak, Alfréd Benčíč strihal 260 krátkych filmov a 70 celovečerných filmov pre kiná (v skutočnosti 48 pre kiná a ďalších viac ako 20 pre ČST vrátane mnohých seriálov)*¹³ Môžeme ho považovať za všestrihača, keďže sa podieľal takmer na každom žánri a každom type filmu či už to bol film dokumentárny, hraný, animovaný, televízny, krátkometrážny alebo dlhometrážny.

Filmová snímka *Otec ma zderie tak či tak*, ktorú Benčíč strihal s režisérom Otakarom Krivánkom sa snaží poukázať na strihové filmové postupy a štrukturálne body podľa Blakea Snydera pri aplikácii na priemernú dĺžku československého filmu, ktorý je podobný českej novej vlne.¹⁴ Taktiež zisťuje či sedia dané fakty, či sa strihač riadil podľa danej štruktúry alebo šli spolu s režisérom intuitívne po svojom.

¹² VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

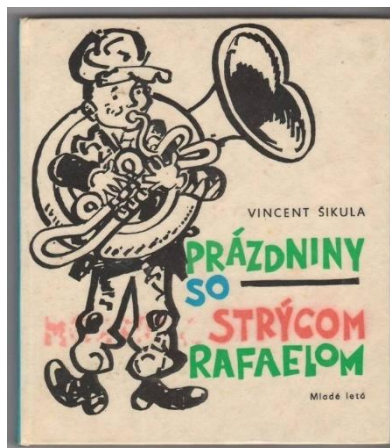
¹³ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

¹⁴ NEMEŠKAL, Libor. *Strihová analýza filmů české nové vlny: Tvorba režiséra Hynka Bočana*. Zlín, 2015, s.43

2.1 HELIGÓN AKO SYMBOL ČISTOTY

Film *Otec ma zderie tak či tak* s detskou tematikou bol vyrobený v roku 1980. Scenár bol schválený dňa 4.1. 1980. Autorom námetu sa stal samotný spisovateľ Vincent Šikula so svojou literárnou "dychovkou" a prózou Prázdniny so strýcom Rafaelom, ktorá doteraz tvorí súčasť povinnej literatúry pre slovenské školy. Bola ocenená v roku 1966, kedy bola aj vytvorená, druhou cenou v medzinárodnej súťaži Pre mládež atómového veku. Pôvodne mal film pracovný názov Prázdniny so strýcom Rafaelom + Heligón, ktorý bol doplnený tužkovým perom do výrobného listu. V češtine má názov Táta mi stejně nařeže. Čistá metráž filmového pásu merala 2295 metrov vo formáte 35mm a neskôr 16mm.

Z pohľadu mladého hrdinu menom Vincko (Peter Hološka) má divák možnosť sledovať život v malej dedinke, chlapčenské starosti a takisto ľudské hodnoty, ktoré dnes takmer upadli do zabudnutia. Miestny pastier, strýko Rafael, ponúkne malému Vinckovi prácu, kde by pásol stádo cez letné prázdniny. Vinco s radosťou prikývne. Chce sa stať členom kapely vo svojej rodnej obci, no učitelia v škole Vincovmu otcovi (Stanislav Štepka) neodporúčajú, aby jeho syn spieval alebo hral na hudobný nástroj, pretože nemá hudobný sluch. Vinco si však verí a dúfa, že sa mu to raz podarí. Starý Záhruška (národný umelec Karol L. Zachar) mu požičia heligón s podmienkou, že sa naučí naň hrať. Vinco doma cvičí až tak veľmi, že mu otec heligón zabaví. Vráti mu ho s podmienkou, ak donesie domov samé jednotky. Vinco sa však usilovne naďalej snaží a to si pán Záhruška všimne. Vinco získava s heligónom úspech u spolužiakov, predtým ho brali za nulu. Keď už má vystupovať s kapelou, nečakane prichádza bývalý heligonista Rudo Kemeneš a berie si so sebou Vincov heligón. Našťastie je v dedine ešte jeden heligón, na ktorý Vinco nakoniec radostne vyhráva a jeho otec sa zmieruje so synovým hobby.

Obr.7 Titulná strana knihy *Prázdniny so strýcom Rafaelom*

Obr.8 Herec Peter Hološka stvárňujúci postavu Vinca

Témou filmu je vytrvanie a láska k veci, ktorá “hory prenáša” vo Vincovom prípade aj “hudobný sluch prináša”. Snaží sa mladého diváka nenásilnou formou vychovať k úcte, tradícií a talentu. Poprednou súčasťou filmu sa stáva krásna “nežobravá” muzika, ktorá je veľmi podporovaná výraznou rekvizitou filmu a to je heligón, ktorý je taktiež symbolom čistoty pre tento film. Vzniká vo vzťahu človeka k hudbe, ako symbol života na dedine, kde pri nijakej príležitosti nechýba dychovka. Konkrétnejšie sa jedná o vzťah chlapec - hudba. Hudba, ktorú Vincovi ako štafetu hry pre radosť odovzdávajú starci. Hudbu do filmu skladali dvaja významní skladatelia Adam Hudec a Ali Brezovský, ktorí si vybrali Malokarpatskú kapelu na nahratie hudobného pozadia, ale aj výrazných piesní vo filme, ako je napríklad *V Hruškovci na kopci* v závere filmu.

Alfréd mal v obľube spolupracovať s dokumentárnymi režisérmi, čo sa potvrdzuje aj pri jeho počte zostrihaných dokumentárnych filmov. Dokument ako taký vychádza častokrát z prirodzených výpovedí. Otakar Krivánek sa sám vyjadruje k prístupu námetu: „Snažil som sa o čo najpresnejší prepis Šikulovskej knihy. Inými slovami o to, aby čo

najmenej ublížil autorovi a zachoval Šikulovú čistotu a hravosť. Chcel by som, aby pocit čitateľa a jeho predstava zostali isté aj po zhl'adnutí filmu. Vyjadriť túžbu po čom, čo nám odchádza, tú nezištnosť muzikantov, ktorí hrajú pre vlastné potešenie. Ich prostredníctvom vyjadriť, že pocit šťastia prichádza vtedy, keď sa niečo robí z nadšenia a odovzdáva ďalej, bez ohľadu na zisk.¹⁵ Z jeho výpovede vyplýva istá prirodzenosť, autenticita, vďaka čomu sa Benčíč prikláňal k dokumentaristom a do tohto projektu sa pustil veľmi rád. Potvrďuje to aj fakt, že bol “dvorným” strihačom Dušana Hanáka, s ktorým spolupracoval napríklad na filmoch: *Omša, Obrazy starého sveta, Papierové hlavy*. Z toho vyplýva, že sa považuje taktiež za dokumentaristu. *Neomylné cítil to, čo je ľudské – autentické, a to, čo je filmové. My sme sa stretli už nad hotovým materiálom, jeho to oslovilo a čo bolo pri Fredym samozrejme, mal aj mnoho konkrétnych návrhov nielen k rytmu, ale aj k celkovej skladbe filmu.*¹⁶

Príbeh sa neodohráva lineárne. Striedajú sa rôzne prostredia, čo znamená, že ide o paralelné rozprávanie. Tým vzniká pre detského diváka veľký chaos. Hovorí o tom aj anketa konajúca sa na gotwaldovskom 21. filmovom festivale, kde v roku 1981 film získal cenu *MěNV Gottwaldov* a cenu redakcie časopisu *Ohník* udelená detskou porotou. Túto anketu spracoval Jozef Majchrák v Bratislave. Zúčastnilo sa jej 48 žiakov (14-15roční). Jozef sa pýtal na rôzne otázky, z toho vznikli odpovede, ktoré boli rozdelené do 11 skupín: námet, obsah, dej, sekvencie a zaujímavé obrázky, scenár, réžia, kamera, postavy, role, prostredie a celkové hodnotenie. V kategórii dej filmu sa nachádzajú len záporné pripomienky (konkrétne 28) typu: “ film mal byť lepšie upravený”, “raz bolo leto a hneď zas zima”, ale aj “ nebolo jasné, či Vinco rozpráva svoje spomienky alebo sa dej vyvíja priamo” alebo “tiež sa mi nepáčilo, že sa do toho vždy vplietali jeho sny”. Snové sekvencie sú jednou z viacerých dejových línií filmu, odlíšené sépiovým filtrom vyjadrujúce Vincovu túžbu po hraní na heligón. V tomto filmovom diele sa sépie nachádzajú šesťkrát. Z toho 2 posledné sekvencie už nehovoria o snoch Vincenta, ale skôr o predstavách a závidí voči Rudovi Kemenešovi, ktorý Vincovi vzal heligón predtým ako mal ísť hrať s kapelou.

¹⁵ Článok z časopisu, *Film a divadlo* č.12/80

¹⁶ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

Predchádzajúce sekvencie sú jasným výrazom pre Vinckove sny, pre vzťah človeka k hudbe, ktorý je jasne vyjadrený celým dianím v dedine, kde žijú dychovkou a to ich robí šťastnými. Vinco sa radí takisto do tejto skupiny. Možno práve snové sekvencie sú trochu mäťuce v tom, že ich obsahom nie je jednotná forma, že sa nejedná len o sny, ale i o závisť. Táto skutočnosť je uvedená v kritike Václava Macka, autora knihy *Dejiny slovenskej kinematografie*, ktorý o filme píše pozitívne, no nájdu sa aj kritické miesta. *Otec ma zderie tak či tak podstatne zaostáva za predlohou tým, že sa autorom nepodarilo zjednotiť vzájomne nezávislé epizódy do pevného celku. Z hľadiska celkovej štruktúry rozprávania sa konflikt Vinca s otcom nestal natoľko nosným, aby bol skutočne chrbtovou kosťou príbehu. Od scenáristu aj režiséra by sa žiadal radikálnejší zásah do predlohy, ktorý by zvýraznil osobitnú rovnorodosť všetkých situácií. Ak Šikula dosiahol jednotu vzájomne vzdialených udalostí nielen cez postavu Vinca, ale predovšetkým zachovaním detskej optiky vnímania, tak Krivánek tu neuspel, lebo verbálnu charakterizáciu nenahradil dostatočne dôsledne obrazovou. Lineárnosť filmu sa odráža aj v niektorých skokoch v rytme, ktorý nemá svoju pravidelnosť.*¹⁷ Prejavuje sa to najmä spomínanými dejovými líniami, ktorých je vo filme na detského diváka priveľa. Divák má možnosť vidieť príbeh Vinca so strýkom Rafaelom na prázdninách, kde pasie kravy, stretnutia s holubiarom Miškom, vzťah rodičia - syn, hru na heligón, školské prostredie. Ale ako spomína režisér filmu, že chcel dosiahnuť úplného prevedenia literárnej podoby do filmovej. Je to znak toho, aké veľké slovo má režisér vo filme a s Fredyho skromnosťou asi ťažko preraziť a zasiahnuť do dramaturgie príbehu. Benčíč mal takmer vždy pravdu, vedel vystihnúť, keď niečo nesesedelo. Sám režisér Dušan Hanák to priznáva: *„Stalo sa mi asi dva alebo tri krát, že som od Fredyho chcel, aby ten záber bol trošku dlhší a on ma potom potrestal a urobil ho ešte trošku dlhší. Takže doteraz, keď vidím takýto nejaký môj krátky alebo hraný film, tak škripem zubami, že radšej som mal byť ticho. Toto bolo také zvláštne, viete on to neurobil presne, keď som do toho zasiahol ináč ako to on cítil, tak on sa podvolil, ale niečo sám pridal, ale to samozrejme boli výnimočné situácie.*“¹⁸

¹⁷ MACEK, Václav. Kamerou a perom. *Smena*. 1981, s. 6 (článok)

¹⁸ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

Obr.č.9 Vinco vo svojich predstavách

2.2 FREDYHO PRÍNOS MA FASCINUJE TAK ČI TAK

Benčíč vkladá do filmu nevídanú, uznania hodnú a podmanivú krásu a to práve dokazuje strihovou skladbou spojenou s hudobným motívom. Upriamuje tak pozornosť najmä na detského diváka, ktorému je jednoduchšie pozerat' sa na obraz so zvukom a s hudbou, ku ktorému sa snaží dostať pomocou vyhraných filmových situácií.¹⁹

Scéna s napĺňaním vane v kúpeľni nesie v sebe inovatívnosť postupného približovania po každom naliatí vedra plného vody. Ide síce o jumpcut, keďže strihy medzi sebou sú doslova poukladané z toho istého uhla, ale čím je vaňa plnšia, tým je veľkosť záberu užšia. Ide o 4 zábery od celku cez americký záber, polodetail až detail. Úsek vo filme sa snaží hravým spôsobom priblížiť k mladému divákovi. Zároveň vyjadruje Vincovu snahu a trpezlivosť, akú má voči svojim rodičom. Zo strihového prístupu cítiť istá empatia voči deťom. Benčíč takisto bol otcom a svoju jedinú dcéru veľmi zbožňoval. Jeho prvá manželka Mária Weissová: „V čase, keď mala Katka dva aj pol roka, čiže začiatkom päťdesiateho ôsmeho roku som od Fredyho odišla a vrátila som sa domov – k svojim rodičom. Naďalej sme sa stretávali, pretože Fredy každú nedeľu chodil k mojim rodičom, za Katkou, ku ktorej mal veľmi, skutočne veľmi dobrý vzťah. Fredy mal veľmi dobrý vzťah aj k mojej dcére z druhého manželstva, čo tiež svedčí o jeho ľudských kvalitách.“²⁰

Obr.č.10 Strihová hravosť pomocou jumpcutov

¹⁹ Video príloha č.1

²⁰ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

Takisto spojenie hudby so strihom vytvára záujem diváka o film a to nielen detského, ale aj dospelého. Hudba vo filme je vo všeobecnosti jedna z najdôležitejších. Hudba vie diváka udržať pri filme, hudba rozpráva príbeh, i keď sa jedná len spevy a hudobné nástroje. Hudba spojená so strihom, správne načasovaná, správne nakomponovaná vie ovplyvniť dokonca celý filmový dej. Zväčša každé filmové dielo obsahuje jeden daný hudobný motív, ktorý sa vlečie celým filmom. V tomto diele *Otec ma zderie tak či tak* sa hudobný motív objavuje v miestach, kde je vyjadrená Vincova snaha v domácnosti. Hoci sa mu do povinností veľmi nechce, napriek tomu usilovne pomáha. Seká drevo, nesie a naberá vodu atď. Celú túto snahu a hudobnosť filmu Benčič vnímal aj vďaka jeho prístupu k hudbe, keďže ju zbožňoval. *Nesmierne mal rád jazz a najoblúbenejší spevák jeho bol Satchmo*(prezývka Louisa Armstronga)²¹ a George Gerwish. Dcéra Katarína Benčičová - Bartošová taktiež spomína na otcov vzťah k hudbe: *„Otec vedel pekne spievať a bol veľmi muzikálny. Miloval klasický džez, americké muzikály a Georga Gershwinu. Jeho obľúbená skladba bola Gershwinova Rapsódia v modrom a niekedy si na ulici spieval aj jeho známe piesne, ako, Somebody loves me, I wonder who...“* *Lúskal pri tom prstami a ja som sa za neho trochu hanbila.*²²

²¹ Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954 , (Bratislava, 4.12.2015)

²² VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

2.3 INTUÍTIVNE VYSTAVENIE PRÍBEHU PODĽA SNYDERA

Viacerí filmoví analytici sa vzťahujú na Black Snydera a jeho štruktúru s pätnástimi základnými beatmi a zvratmi. Takisto bakalárska práca sa odvoláva na túto štruktúru a rozoberá celý film Otec ma zderie tak či tak, aby sa zdôraznilo na Benčičovu intuitívnosť spolu s režisérom a ich schopnosť vystaviť príbeh. Keďže Black Synder prišiel na princíp štruktúrálnych bodov v roku 2005 a analyzovaný film pochádza z roku 1980, ide o nadčasové dielo ako aj pri iných filmoch, na ktorých sa podieľal Benčič.

V nasledujúcej tabuľke sa nachádza 15 štruktúrálnych bodov na oboznámenie s Black Snyderovou štruktúrou pri aplikácii na priemernú dĺžku československého filmu. Súčasťou tabuľky je stopáž celkového filmu, v skratke aký zvrat sa nachádza pri akom bode a samozrejme názov. Tabuľka slúži taktiež ako prehľad na zoznámenie sa s jednotlivými bodmi. Zároveň vzdáva hold celovečernému filmu Otec ma zderie tak či tak.

Název filmu: Otec ma zderie tak či tak			Dĺžka: 79 min	
Beat	Názov	Poznámka	Čas ideálny	Čas reálny
1	Úvodná scéna	Celok na prírodu, Miškov holubník a škola	1. min.	1.-4. min.
2	Pomenovanie témy	Vincová túžba stať sa muzikantom	4. min.	9. min.
3	Expozícia		1.-8. min.	1.-17. min.
4	Zápleтка	Vincov rozhovor o heligóne	10. min.	17.-19. min.
5	Úvaha o možnostiach	Vincova práca s vodou	10.-20. min.	22. min.
6	1.bod zvratu - rozhodnutie konať	Vinco dostáva heligón	20. min.	25. min.
7	Začiatok vedľajšieho príbehu	Otcovsko-synovský vzťah	23. min.	27.-32. min.
8	Komično a prekvapenie	Skúška spevu	23.-43. min.	32. min.
9	Stred filmu	Vincov príchod k Miškovi k holubníku	43. min.	38. min.
10	Charakterizácia antagonistov	Skúška zboru	43.-58. min.	44. min.
11	Všetko je stratené	Vinco konflikt s otcom a so Záhruškom mu nejde hrať	58. min.	46.-52. min.
12	Bod beznádeje	Vincovi zoberú heligón na dobro	58.-66. min.	62. min.
13	2.bod zvratu - hrdina sa vzpiera osudu	Vinco uteká z domu	66. min.	64. min.
14	Finále	Vincov pobyt u Miška	66.-79. min.	65.- 71 min.
15	Záverečná scéna	Udobrenie s otcom, hranie na námestí na heligón, bicykel ako dar	79. min	71.-79. min.

Tabuľka č.1 podľa Snyderovej filmovej štruktúry

Prvý bod - úvodná scéna by mala súvisieť s poslednou alebo by mala byť aspoň podobná. V prípade tohto filmu sa to neuskutočnilo, pretože v prvých záberoch sa nachádzajú kameramanské švenky s ilustračnými zábermi na prírodu a posledný záber nám ukazuje radosť otca so synom a ich sprievodný pochod mestom. V tomto prípade sa strihač s režisérom veľmi netrafili. Ale naopak druhý bod – pomenovanie témy jasne a stručne hovorí o tom, že Vinco túži byť muzikantom. Nie je totožný síce s ideálnym časom podľa Snydera, no enormne vystihuje tému filmu. Vinco je hudobný antitalent, ale napriek tomu jeho túžba po hraní na heligón napreduje nad všetko ostatné. Tretí bod súvisí s prvým a druhým bodom v tom, že každý z týchto bodov spadá pod expozičiu. Aj práve preto nie

je vyplnené políčko v tabuľke, pretože za prvých 17 minút príbehu sa divák dozvedel, čo je témou filmu. A téma je podobná expozícií.

Na rad prichádza zápleтка, 4. štruktúrálňy bod. Hlavný protagonista dostáva otázku: „Čo by sa stalo keby?“²³ K Vincovi prichádza pán Záhruška a ponúka mu heligón s podmienkou, že sa naň musí naučiť hrať. S Vincovým hudobným sluchom príde divákovi tento moment nepredstaviteľný, aj preto sa naskytá otázka: Čo by sa stalo keby? Podarí sa Vincovi prekonať svoj vlastný deficit? Dostane sa do kapely a zahrá si s nimi na námestí? Je to pre Vinca výzva, ktorú očividne prijíma.

Obr.č.11 Stretnutie Vinca s pánom Záhruškom

Piaty bod alebo inak *Debate* ani tak v rozoberanom filme neuvažuje o možnostiach ako sa ozaj naučiť vyhrávať na heligón, ale skôr zabraňuje Vincovi v jeho sne. Vo svojej podstate ide taktiež o zvažovanie. Tým ako rodičia svojmu synovi určujú čo má robiť, nemôže sa realizovať a sám uvažuje ako sa povinnostiam vyhnúť.

Zlomový bod nastáva v bode zvratu č.1. Vinco dostáva heligón a odchádza s ním domov. S Vinca sa stáva nový človek, opúšťa svoj starý detský svet. Takisto nespĺňa podmienky ideálneho času(20.min), ale podobný účel to splnilo. Hrdina sa rozhodol konať.

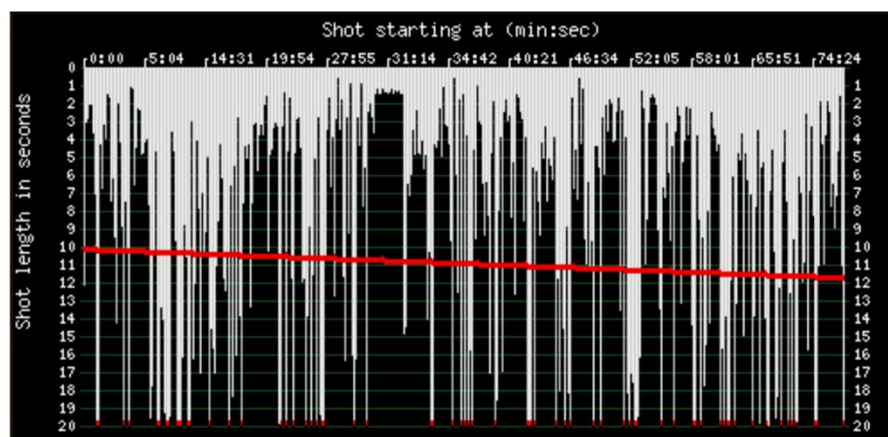
Po Vincovom príchode domov, si otec všíma heligón. Pýta sa ho načo mu je, keď na ňom aj tak nevie hrať. Sám ho skúša, ale ani za nič mu to nejde. Syn sa chytá heligónu a zaznie tón. V tomto momente sa črtá tzv. akcent. Naznačenie hrdinu, že v sebe skrýva istý talent. Rysuje sa taktiež vzťah medzi otcom a synom, ktorý je hlavným vodítkom tohto štruktúrálneho bodu – začiatok vedľajšieho príbehu.

²³ LABÍK, Ľudovít. *Dramaturgia strihovej skladby: horizontálna a vertikálna štruktúra filmového príbehu*. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2013, s. 47. ISBN 978-80-87500-30-9

Obr.č.12 Otec(Stanislav Štepka) so synom vo filme

Komično a prekvapenie (fun and games). Časť filmu, ktorú Snyder považuje za srdce filmu. Časť, kedy by sa mal divák poušmiať. A to sa aj deje. Nachádzame sa v čase od 31:07 až 32:10. Sledujeme školský spevokol. Každý žiak, zobrazený pomocou strihu - jumpcut, zo svojich úst vydáva tón, jeden takt, až si vypočujeme celú stupnicu. Poukazujeme na kontrast ich spolužiakov a najlepších kamarátov Laca s Vincom, ktorí sú vykreslení skôr ako grázli triedy, než ako poslušní žiaci. V tomto zvrate nám príde sekvencia vtipná, no zároveň v sebe skrýva aj kontrast aj inovatívnosť v jumpcutoch a najmä vyhrávku s hudbou spojenou s obrazom. Veľmi dobre to je vykreslené aj v grafe(obr.č.10), ktorý už v spomínanom čase scény poukazuje na pravidelnosť strihu. Je to spôsobené aj vďaka celej jednej tónovej stupnici. Veľký podiel na tomto skvoste mal už tak často spomínaný strihač Benčíč. Graf zo stránky www.cinematics.lv vygeneroval taktiež najdlhší záber(83 sekúnd), najkratší záber(0,5 sekúnd) a asi najzaujímavejšiu informáciu pre strihačov. Film obsahuje 426 strihov a má metráž 79 minút.

Obr.13 Graf z cinematics znázorňujúci fun and games

Stred filmu(bod č.9) nekorešponduje s tvrdením, kedy má definovať *hrdinu v jeho prekonávaní prekážok k predčasnému zúfalstvu*²⁴, keďže hlavný hrdina prichádza za Miškom k holubínku. Táto dejová linka má svoje opodstatnenie možno v neskoršej časti, ale moment, kedy sa Vinco baví s Miškom o stratenom holubovi, nesúvisí s prekážkami a zúfalstvom. Autori chceli pravdepodobne poukázať na isté predznamenanie, čo sa udeje vo Finále(bod č. 14).

Bod č.10, kde sa predstavujú antagonisti taktiež nie je jasne daný. Na skúške zboru sa nenachádzajú potencionálni antagonisti. Jedine, žeby len domýšľaním protagonistu, ktorý závidí dospelosť a znalosť hry na heligón a ostatné hudobné nástroje. Tomuto dojmu pomáha snová sekvencia so sépiovým zafarbením, kde spomalene sledujeme Vinca ako si poskakuje s heligónom a veselo si na ňom vyhráva.

Všetko sa stráca práve vtedy, keď sa Vinco poháda so svojim otcom. S profesorom Záhruškom sa síce učí na heligóne, no doposiaľ neúspešne. Bod č.11.

V bode č. 12 rodičia zhabú synovi heligón, ktorý je preňho všetko. Divák sa s protagonistom vcit'uje do beznádejnej situácie.

V časti, kde sa hrdina vzpiera osudu vzniká vtedy, keď Vinco utečie z domu a už má všetkého po krk. Uteká už k spomínanému Miškovi, čo splňa predpoklad z bodu č.9. Totižto až do štruktúrneho bodu č. 14 sa Vinco ukrýva u Miška, kde za ním prichádza celá dedina s kapelou. A na záver posledný štruktúrny bod - záverečná scéna. Síce nesúvisí s prvým bodom(vid'. str. 22), ale za to uzatvára príbeh šťastlivo v troch scénach. Udobrenie s otcom, hra na heligóne s kapelou a bicykel ako dar od rodičov. Navzájom sa spájajú v splnení Vincovho sna – hra na heligóne. Vinco dosiahol to, po čom túžil. Vybojoval si svoje miesto v kapele.

²⁴ LABÍK, Eudovít. *Dramaturgia strihovej skladby: horizontálna a vertikálna štruktúra filmového príbehu*. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2013, s.48 ISBN 978-80-87500-30-9

Obr.č.14 Závěrečný titulok filmu

3 STRIHAČ PLNÝ VNÚTORNÉHO ŽIVOTA

Neviditeľnosť, čistota, pokora, skromnosť, predvídavosť, ochota, tolerantnosť, empatia, láskavosť, zapálenie pre vec, vytrvalosť, trpezlivosť, ale aj určitá neistota, choroba, prehnanosť a nepribojnosť. To sú vlastnosti strihača Alfréda Benčíča, človeka, o ktorom sa veľa ľudí, či už z profesionálnej sféry alebo rodinnej, vyjadruje veľmi pozitívne. A vyjadrujú sa o ňom správne. Vidieť to aj na zanalyzovanom filme. V strižni počas postprodukcie s Otakarom Krivánkom sa všetky tieto vlastnosti prejavili a to nielen pri tomto filme. *Fredy Benčíč nebol len strihačom, ktorý dokázal trpezlivo a bez reptania pracovať s vtedajšou nešikovnou technológiou. S nesmiernou vytrvalosťou dokázal denne toľko robiť, koľko režisér žiadal a vládol, alebo koľko od neho produkčný harmonogram požadoval. Ochoťne robil toľko strihových úprav, toľko nových variácií, nových riešení, koľko technicky šlo, pokiaľ nebol materiál tak rozstrihaný, že sa už viac strihať ani nedalo. Nezabudnem na jeho typické varovanie „ale ja to všetko rád urobím znovu, ale vieš, keď to políčko už teraz odstrihnem, už to ťažko prilepím naspäť, uvedom si, že už to políčko bude preč.“*²⁵ Upozorňoval režiséra v strižni na dôležitosť strihu, skrátenia záberu alebo predĺženia. Vedel, čo všetko to môže spôsobiť. Na tú dobu s technológiou aká bola, sa kládol veľký dôraz na rozhodnutie, kde strihnúť a to malo svoje dôsledky, ktoré sa Benčíčovi ťažko prijímali. Bol totižto obrovský puntičkár. Dokonca *takým jeho fajšmekerským technologickým postupom, ktorý robil na Kolibe len on, bolo podlepovanie zvukových pásov pred mixážou. Štandardne sa zvukové pásy podlepovali len z jednej strany, ale on si vymyslel, že ich bude podlepovať aj do polovice druhej strany, aby zjemnil ten zlom, ktorý nastal v okamihu, keď to miesto zlepky prichádzalo na zvukovú hlavu. Fredy vymyslel, že keď to podlepí, tak ten zlom bude menší a vo chvíli snímania zvukovou hlavou nebude také to lupnutie, že ten zvuk nabehne postupne.*²⁶ Podliepanie zvukových pásov a celkovo strihové remeslo nie je veľmi počuť ani vidieť. Ako sa vyjadruje Henri Bergson k mechanizmu filmového rozprávania a mechanizmu ľudského poznania už v roku 1901: *„Naše vnímaní se upravuje tak, aby zpevňovalo v diskontinuitných obrazech plynulou kontinuitu skutečna... Ať jde o to dění mysliti neboje vyjadřovati neboje i vnímati,*

²⁵ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

²⁶ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

*neděláme zhruba nic jiného, než že uvádíme v pohyb jakýsi vnitřní kinematograf. Tak by se mohlo vše předcházející shrnouti ve slovech, že mechanismus našeho navyklého poznávání jest povahy kinematografické.*²⁷, potvrzuje mienku toho, že sa strihači v istom zmysle stávajú “neviditeľnými”. Pracujú s materiálom tak, aby si divák nevšimol strih, aby ho nič nerušilo, aby sa zachovala „skutočnosť“. Samozrejme, že existovali aj filmári, ktorí kládli dôraz na zvýraznenie strihu. Boli to tzv. ruskí montážnici, ktorí sa riadili podľa Sergeja Ejzenštejna a jeho “montáže atrakcií”. Tá sa rozdeľuje do troch kategórií : a) *srážky dvou pokud možno rozdílných prvků vyvodit prvek třetí*, b) *pásma prudkých výbuchů upoutávat divákovu pozornost*, c) *včas vypočítat zamýšlenou reakci hlediště*²⁸, ale Benčič a aj súčasní profesionálni strihači sa riadia skôr kontinuálnym strihom, ktorý sa, ale zároveň porušuje ostrým strihom, rapidmontážou a inými strihovými postupmi.

²⁷ VALUŠIAK, Josef. *Základy střihové skladby*. 3., rozš. vyd. V Praze: FAMU, 2005, s. 128 ISBN 80-7331-039-2.

²⁸ VALUŠIAK, Josef. *Základy střihové skladby*. 3., rozš. vyd. V Praze: FAMU, 2005, s. 124 ISBN 80-7331-039-2.

3.1 PREDVÍDAŤ ZNAMENÁ VIDIEŤ NEVIDITEĽNÉ

„Predvídať znamená vidieť neviditeľné” je výrok, ktorý pochádza z úst írkeho spisovateľa Jonathana Swifta, známy taktiež vďaka románu Gulliverové cesty. Hovorí o intuícií, predstavivosti a o schopnosti skombinovať vidinu budúcnosti s mozaikou faktov, súvislostí, tušení, plánov, rozhodnutia a osobného smerovania v literatúre. Takisto sa tento výrok dá pretransformovať do filmového jazyka. Daný strihač má vidinu v materiáli, ktorý dostane do strižne. Keď pozerá na každý záber, môže v ňom vidieť niečo “neviditeľné”, čo napríklad režisér z placu nemá šancu alebo možno len podvedome tuší. Strihač nie je ovplyvnený daným materiálom, on len začína svoju prácu v strižni. Keď si púšťa zábery len od toho momentu, čo kameraman zapne kameru a takisto dopyzerá, dokým ju nevypne. Viac nevidí resp. vidí neviditeľné, nepozná osobne hercov, ktorí hrajú danú postavu, antagonistu, protagonistu, snaží sa vcítiť do postavy, aký má charakter, slabiny alebo naopak v čom napreduje. Strihač Benčíč bol v takej istej pozícii a pravdepodobne pristupoval k “neviditeľnosti” ešte dôslednejšie, dokonca častokrát so svojimi kolegami diskutoval nie len o filme a odborných veciach, ale aj o živote, rodinnej situácií, problémoch. *Z kolibských strihačov som mal najbližšie k Fredymu (Benčíčovi). Bol ku mne ústretivejší. Vedel ma vyprovokovať k diskusií a zdá sa, že ma toho najviac naučil.*²⁹ S Dušanom strihal tento strihač 4 filmy: *Vítaz* (1978), *Štvrtý rozmer* (1983), *Iná láska* (1985), *Víkend za milión* (1987).

Obr.č.15 Alfréd s Dušanom Trančíkom

²⁹ VALLOVIČOVÁ, Simona. *Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca*. Bratislava: Vlastným nákladom, 2012, nestr.

Druhý rozmer neviditeľnosti, čo sa týka Alfréda, je jeho už spomínaná skromnosť. Skromnosť v slova zmysle, nevystatovať sa nad ostatnými, robiť dobré veci, neriešiť konkurenciu, byť sám sebou. Má to určite svoje výhody, ale aj nevýhody. Nevýhody to má tie, že niekedy si nevedel presadiť svoj názor, nechal radšej záber záberom, aby bol režisér spokojný. Pri výhodách nastáva otázka: prečo vôbec byť populárny? Keď je niekto dobrý človek tak ako Benčíč, keď vie pochopiť druhého a ešte k tomu druhí sa ho zastávajú a chvália ho, len to prospieva danej osobe a preto si ho viacerí režiséri aj vybrali na spoluprácu. *Ja si naňho spomínam hlavne tým, že ja som za skromný život, že ja nezávidím nikomu a taký bol aj Fredko. Ja nezávidím nikomu, kto má peniaze, ale ja si hovorím, že kiež by každý mal aspoň toľko čo mám ja. On čo povedal to sedelo a to bol čistý človek, to bol čistý človek povahou aj akože takým vzťahovým prístupom k ľuďom. Koho on mal rád tak... Aj keď teda žil tak, že len pre seba a pre manželku a pre svoju dcéru, ale on bol úžasne čistý a dobrý a milujúci otec. On bol génus na...by som povedala na čistotu človeka.*³⁰ Čistota rovná sa skromnosť. Skromnosť rovná sa pokora. Pokora rovná sa neviditeľnosť. Všetko so všetkým súvisí. Benčíč nebol len taký obyčajný človek, v niečom bol výnimočný, vo svojej empatii a vnútornej radosi zo života. A to sa snažil zo súkromného života dostať do profesionálneho a zdá sa, že sa mu to podarilo.

Obr.č.16 Alfréd v Prahe

³⁰ Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954 , (Bratislava, 4.12.2015)

ZÁVER

Malý Fredy, sa stáva veľkým. Alfréd Benčíč poukazuje na serióznosť filmového diela, zároveň zodpovedne, ľudským a milým spôsobom pristupuje k veciam. Predpokladalo sa, že jeho vlastnosti nebudú tak vnútorne silné a nestanú sa veľmi dôležitými v tejto práci, no opak sa stal pravdou. Benčíč čerpal z vlastných skúseností a znalostí a to preniesol do filmu. Upozorňuje na to aj rozoberaný film, v ktorom vyniká strihová umeleckosť a sympatie k dedinskej hudbe. Verím, že sa jedného dňa dostane táto osoba viac do popredia a bude vydaná o Benčíčovi kniha. Je to ozaj osoba, ktorá si zaslúži byť zvečnená, i keď by si to asi Alfréd neprial, pri jeho skromnosti. Naopak ja som toho názoru, že takýchto ľudí treba vyzdvihovať, aby sa aj vo svete mohli iní (ľudia) inšpirovať či už filmom alebo ľudským prístupom. Vzdajme hold tomuto človeku, vážme si ho ako si on vážil ostatných. Porozmýšľajme nad tým aj my, ako zlepšiť tento svet, čo nové priniest do filmu, hľadajme inšpirácie, majme sa radi bez ohľadu na vek, sympatií a najmä ostaňme sami sebou!

CELOŽIVOTNÝ VÝKON=FILMOGRAFIA

HRANÁ TVORBA

- 1958 *Dáždňik svätého Petra*, režia: Frygies Bán, Vladislav Pavlovič
- 1960 *Našiel som si kamaráta*, režia: Dimitrij Plichta
- 1963 *Tvár v okne*, režia: Peter Solan
- 1966 *Kryštál z Istanbulu*, režia: Vladislav Pavlovič
- 1968 *Sladký čas Kalimagdory*, režia: Leopold Laloha
- 1969 *Slávnosť v botanickej záhrade*, režia: Elo Havetta
- 1969 *322*, režia: Dušan Hanák
- 1972 *Letokruhy*, režia: Ľudovít Filan
- 1972 *Lalie poľné*, režia: Elo Havetta
- 1972 *Tie malé výlety*, režia: Jozef Režucha
- 1973 *Deň slnovratu*, režia: Jozef Režucha
- 1974 *Ohnivé križovatky*, režia: Miroslav Horňák
- 1974 *Trofej neznámeho strelca*, režia: Vladislav Pavlovič, Vincent Rosinec
- 1974 *V každom počasí*, režia: Ľudovít Filan
- 1975 *Život na úteku*, režia: Jozef Režucha
- 1976 *Do posledného dychu*, režia: Jozef Režucha
- 1976 *Pozor, ide Jozefína...*, režia: Jozef Režucha
- 1976 *Ružové sny*, režia: Dušan Hanák
- 1977 *Biela stužka v твоjich vlasoch*, režia: Vladimír Kavčiak
- 1977 *Bludička*, režia: Miroslav Horňák
- 1978 *Víťaz*, režia: Dušan Trančík
- 1979 *Postav dom, zasad' strom*, režia: Juraj Jakubisko
- 1979 *Prerušená hra*, režia: Jozef Režucha
- 1979 *Rosnička*, režia: Ľudovít Filan
- 1980 *Ja milujem, ty miluješ*, režia: Dušan Hanák
- **1980 *Otec ma zderie tak či tak*, režia: Otakar Krivánek**
- 1982 *Čarbanice*, režia: Eva Štefankovičová
- 1982 *Kočka*, režia: Peter Hledík
- 1982 *Predčasné leto*, režia: Otakar Krivánek
- 1983 *Štvrtý rozmer*, režia: Dušan Trančík
- 1984 *Kráľ Drozdia brada*, režia: Miloslav Luther
- 1984 *Uhol pohľadu*, režia: Vladimír Balco
- 1985 *Iná láska*, režia: Dušan Trančík
- 1985 *Tichá radosť*, režia: Dušan Hanák

- 1985 *Zabudnite na Mozarta*, réžia: Miloslav Luther
- 1986 *Mahuliena, zlatá panna*, réžia: Miloslav Luther
- 1987 *Víkend za milión*, réžia: Dušan Trančík
- 1988 *Štek*, réžia: Miloslav Luther
- 1989 *Chodník cez Dunaj*, réžia: Miloslav Luther
- 1990 *Súkromné životy*, réžia: Dušan Hanák

DOKUMENTÁRNA TVORBA

- 1951 *Bardejov*, réžia: Jiří Ployhar
- 1954 *Prečo ona?*, réžia: Kazimír Barlík
- 1955 *Neporiadkom to začína, úrazom to končí?*, réžia: Ľudovít Vavro
- 1957 *Cesta večných spomienok*, réžia: Pavol Gejdoš
- 1959 *Osudy Vysokých Tatier*, réžia: Karel Skřípský
- 1961 *Expedícia TANAP*, réžia: Karol Skřípský
- 1962 *Z nášho kraja*, réžia: Jaroslav Pogran
- 1964 *Psychodráma*, réžia: Jozef Zachar
- 1968 *Stroskotáme zajtra*, réžia: Dimitrij Plichta
- 1967 *Omša*, réžia: Dušan Hanák
- 1968 *Človek a hra*, réžia: Martin Slivka
- 1970 *Zanechať stopu*, réžia: Dušan Hanák
- 1972 *Obrazy starého sveta*, réžia: Dušan Hanák
- 1972 *Deň radosti*, réžia: Dušan Hanák
- 1974 *Let modrého vtáka*, réžia: Dušan Hanák

ANIMOVANÁ TVORBA

- 1956 *Biely a čierny*, réžia: Viktor Kubal
- 1966 *Rondo*, réžia: Zdeněk Smetana
- 1967 *Kraj divov*, réžia: Viktor Kubal
- 1968 *Stop*, réžia: Viktor Kubal
- 1968 *Opičky Štyk a Štuk*, réžia: Dagmar Bučanová
- 1971 *Lev a cigánka*, réžia: Alois Mikulka
- 1977 *Slnčová panna*, réžia: Helena Sláviková-Rabarová
- 1982 *Vodana*, réžia: Oľga Potroková
- 1990 *Maľovanky*, réžia: Helena Sláviková-Rabarová

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

VALLOVIČOVÁ, Simona. Významné osobnosti strihovej skladby: Dizertačná práca.

Bratislava: Vlastným nákladom, 2012., nestr.

VALUŠIAK, Josef. Základy stříhové skladby. 3., rozš. vyd. V Praze: FAMU, 2005,

ISBN 80-7331-039-2.

LABÍK, Ludovít. Dramaturgia strihovej skladby: horizontálna a vertikálna štruktúra filmového príbehu. 1. vyd. Zlín: VeRBuM, 2013, 218 s. ISBN 978-80-87500-30-9

NEMEŠKAL, Libor. Stříhová analýza filmů české nové vlny: Tvorba režiséra Hynka

Bočana. Zlín, 2015

ŠMATLÁKOVÁ, Renáta a Martin ŠMATLÁK. Filmové profily: Slovenskí režiséri

hraných filmov. Bratislava: Slovenský filmový ústav, 2005

MACEK, Václav. Kamerou a perom. Smena. 1981(článok)

FILM A DIVADLO č.12/80(časopis)

MAGAZÍN VÍKEND 15, č. 29

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obr.1 Katarína Ďurdiaková na svadbe za mlada(fotografované Benčíčom)

Obr.2 Fredyho kresba

Obr. 3 Mária a Alfréd za mlada

Obr. 4 Svadba Fredka a Márie

Obr.5 Vianočné figuríny z Mníchova – dar pre neter z Nemecka

Obr.č.6 Oznámenie o úmrtí

Obr.7 Titulná strana knihy Prázdniny so strýcom Rafaelom

Obr.8 Herec Peter Hološka stvárňujúci postavu Vinca

Obr.č.9 Vinco vo svojich predstavách

Obr.č.10 Strihová hravosť pomocou jumpcutov

Obr.č.11 Stretnutie Vinca s pánom Záhruškom

Obr.č.12 Otec(Stanislav Štepka) so synom vo filme

Obr.13 Graf z cinematics znázorňujúci fun and games

Obr.č.14 Záverečný titulok filmu

Obr.č.15 Alfréd s Dušanom Trančíkom

Obr.č.16 Alfréd v Prahe

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka č.1 podľa Snyderovej filmovej štruktúry

ZOZNAM PRÍLOH

Video príloha č.1

Audio príloha:

Rozhovor s Katarínou ĎURDIAKOVOU, nar.: rok 1954 (Bratislava, 4.12.2015)

